

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ, ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

*МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ*
**БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

14–15 листопада 2019 року
м. Ірпінь

УДК 339.543:316.48(477)ООС(06)
ББК 67.9(4Укр)301.143.1я431
Є80

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції
Університету державної фіскальної служби України
(протокол від 19.11.2019 № 8).*

Науковий керівник конференції

Пашко П. В. – ректор Університету державної фіскальної служби України, доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України.

Організаційний комітет конференції

Голова оргкомітету:

Чмелюк В. В. – кандидат юридичних наук, проректор з питань підготовки кадрів податкової міліції – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, полковник податкової міліції, учасник бойових дій.

Голова науково-методичної ради оргкомітету:

Єрмоєнко Е. А. – професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України, кандидат педагогічних наук, президент Національної федерації бойового хортингу України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу, майор десантно-штурмових військ ЗС України, учасник бойових дій.

Заступники голови оргкомітету:

Гришук В. Л. – кандидат юридичних наук, начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, підполковник податкової міліції, учасник бойових дій;

Бухтіяров О. А. – кандидат юридичних наук, заступник начальника кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, учасник бойових дій.

Члени оргкомітету:

Параниця С. П. – кандидат юридичних наук, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки, учасник бойових дій;

Антоненко С. А. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України;

Бадьора С. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України;

Гарбовський Л. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Університету ДФС України.

Є80 Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – 1635 с.

Збірник містить наукові роботи учасників конференції, дослідження з педагогіки, психології, філософії, історії, теорії і методики викладання бойового хортингу, проведені відповідно до угоди про співпрацю між Національною федерацією бойового хортингу України та Університетом державної фіскальної служби України. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців бойового хортингу у системі правоохоронних органів України.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

УДК 339.543:316.48(477)ООС(06)
ББК 67.9(4Укр)301.143.1я431

Єрмоєнко Е. А. Виняткова роль тренера з бойового хортингу в комплексному виховному процесі учнів	1384
Литвинов С. А., Єрмоєнко Е. А., Зуб Р. В. Загальнокультурний, специфічний та особистісний рівні функціонування цінностей у навчально-тренувальному процесі спортсменів бойового хортингу ...	1398
Зябрєв В. В., Єрмоєнко Е. А., Зуб Р. В. Планування самостійних тренувальних занять з бойового хортингу вихованця спортивної секції	1414
Єрмоєнко Е. А. Високопродуктивна навчальна праця студента як результат тренувальних занять у спортивній секції з бойового хортингу	1427
Гурський О. О., Єрмоєнко Е. А., Карасевич С. А. Застосування комплексів оздоровчих вправ для фізичного виховання учнів бойового хортингу	1440
Єрмоєнко Е. А. Етикет бойового хортингу	1455
Єрмоєнко Е. А. Професійна підготовка правоохоронних кадрів офіцерського складу за методикою бойового хортингу	1473
Єрмоєнко Е. А. Висока професійно-психологічна самосвідомість співробітників правоохоронних органів як результат занять бойовим хортингом	1489
Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – професійно-прикладний вид спорту української нації	1505
Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг – провідник бойової культури українського народу	1520
Єрмоєнко Е. А. Вивчення методів силового затримання злочинців співробітниками правоохоронних структур за методиками підготовки в бойовому хортингу	1531
Єрмоєнко Е. А. Кодекс честі рядового і начальницького складу правоохоронних органів як моральні норми виховання у системі бойового хортингу	1549
Дерлеменко Є. В., Єрмоєнко Е. А., Гречаний О. М. Психологія бойового хортингу як провідник забезпечення високих спортивних результатів	1571
Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як гідний представник оборонного звичаю та бойової культури української нації	1587
Єрмоєнко Е. А. Розвиток вольового самоствердження та професійно-психологічний гарт співробітників правоохоронних органів спеціалізованими засобами бойового хортингу	1600
Буданов Д. С., Єрмоєнко Е. А., Карасевич С. А. Оптимізація фізичного розвитку студентів і курсантів у процесі вивчення елементів бойового хортингу та спеціальних вправ	1617

ВИВЧЕННЯ МЕТОДІВ СИЛОВОГО ЗАТРИМАННЯ ЗЛОЧИНЦІВ СПІВРОБІТНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ СТРУКТУР ЗА МЕТОДИКАМИ ПІДГОТОВКИ В БОЙОВОМУ ХОРТИНГУ

ЄРЬОМЕНКО Едуард Анатолійович

*кафедра спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки
Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників
податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, м. Ірпінь.*

***Анотація.** У даній науковій статті характеризується особливості вивчення методів силового затримання злочинців співробітниками правоохоронних структур за методиками підготовки в бойовому хортингу, розглядаються засоби оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів закладів вищої освіти та працівників правоохоронних органів, значення систематичних занять студентів і курсантів бойовим хортингом, як складової фізичної підготовки та здорового способу життя людей. У виданні надані теоретико-методичні дані щодо проведення тренувальних занять, спортивних заходів з бойового хортингу, загальнорозвивальних та підготовчих вправ, елементів базової техніки, тактичної підготовки, а також методичні рекомендації щодо психологічної підготовки на основі спортивних, культурних, оздоровчих і бойових традицій українського народу. Наведено перелік основних засобів функціональної підготовки спортсменів бойового хортингу та впровадження виду спорту у навчальний процес закладів вищої освіти України. Стаття адресована фахівцям і любителям, інструкторам з бойового хортингу правоохоронних органів, вчителям фізичної культури та викладачам фізичного виховання, керівникам спортивних секцій бойового хортингу, тренерам-викладачам закладів вищої освіти, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, клубів фізкультурно-оздоровчого, військово-спортивного та національно-патріотичного напрямку. У статті надано зміст тренувань з бойового хортингу студентів, курсантів і працівників правоохоронних органів. Стаття присвячена дослідженню напрямів та особливостей функціональної підготовки студентів, курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів як суб'єктів профілактичної діяльності. З'ясована структура кадрового забезпечення профілактичної діяльності правоохоронних органів України і місце в ньому функціональної підготовки співробітників; охарактеризовано зміст функціональної підготовки співробітників правоохоронних органів як суб'єктів профілактичної діяльності.*

***Ключові слова:** силове затримання злочинців, бойовий хортинг, функціональна підготовка, правоохоронні органи, курсанти, співробітники силових структур.*

Актуальність наукового дослідження. Бойовий хортинг – національний професійно-прикладний вид спорту України. Це високе і відповідальне призначення. Його створенням на початку XXI століття можна вважати час впровадження у 2008 році в Україні та за кордоном засновником всього українського хортингу Едуардом Єрьюменком нової для спортивного співтовариства, придуманої ним назви «Хортинг», правил змагань та системи підготовки спортсменів, які до цього часу у світі не застосовувалися [1–13; 19–31]. Зараз бойовий хортинг працює в допомогу підвищення функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти, а також співробітників правоохоронних органів.

Основним конституційним завданням і призначенням правоохоронних органів України є охорона правопорядку і захист населення країни від терористичних загроз. Особливо важливо це в даний час, коли корінні перетворення в різних областях українського суспільства здійснюються на тлі виникнення великого числа пригод і конфліктів, які вимагають від правоохоронців рішучих і безкомпромісних дій, прояву твердості, впевненості і високого професіоналізму. У зв'язку з цим значно зростає роль навчальних закладів системи правоохоронних органів України при підготовці офіцерів командної ланки, призначених для заміщення первинних офіцерських посад з перспективою висування їх на вищі службові посади.

Виклад основного матеріалу. Як свідчать результати аналізу освітнього процесу навчальних закладів правоохоронних органів України, досить часто проведення навчальних занять та інших форм фізичного підготовки здійснюється без належного обліку майбутнього характеру виконуваних службово-бойових операцій, не завжди витримується послідовність в нарощуванні змісту, обсягів та інтенсивності фізичних навантажень. командири підрозділів недостатньо підготовлені до організації і проведення занять з бойового хортингу, фізичної підготовки для дій в умовах, наближених до бойових [14].

Фізична підготовка студентів, курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу являє собою процес, спрямований на розвиток фізичних якостей, здібностей (в тому числі рухових навичок і умінь) людини з урахуванням виду її діяльності і соціально-демографічних характеристик. Фізична підготовка є самостійним розділом службово-бойової підготовки і найважливішим компонентом професійної майстерності співробітників правоохоронних органів. Вона передбачає формування професійно важливих фізичних якостей і службово-прикладних рухових навичок, в тому числі прийомів одноборства бойового хортингу і способів подолання різних природних і штучних перешкод.

Цілі і завдання фізичної підготовки засобами бойового хортингу

Метою фізичної підготовки студентів, курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу є формування фізичної і психологічної готовності до успішного виконання оперативно-службових та службово-бойових завдань відповідно до їх призначення, вміння застосування фізичної сили, прийомів бойового хортингу і спеціальних засобів при припиненні різних протиправних проявів, а також забезпечення високої працездатності рядового і начальницького складу в процесі службової діяльності [15–18].

Специфічними завданнями фізичної підготовки студентів, курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу є:

- розвиток і підтримка на необхідному рівні фізичних якостей;
- формування різних рухових умінь і навичок, в тому числі виконання бойових прийомів сутички в умовах, максимально наближених до реальних;
- придбання базових знань науково-практичного характеру;
- зміцнення і збереження здоров'я, підвищення стійкості організму до дії несприятливих чинників службової діяльності;
- удосконалення статури і гармонійний розвиток фізіологічних якостей співробітників;
- багаторічне збереження високого рівня загальної працездатності.

Вивчення прийомів бойового хортингу

Цілі і завдання.

Заняття з вивчення бойових прийомів ведення сутички проводяться з метою формування навичок самозахисту, знешкодження та затримання осіб, що загрожують громадському порядку або особистій безпеці громадян, виховання сміливості, рішучості, ініціативи і винахідливості.

На заняттях з бойового хортингу вирішуються наступні завдання:

Навчання бойовим прийомам самозахисту і тренування в їх виконанні.

Навчання вмінням діяти у використанні засобів індивідуального захисту і нападу, застосуванні наручників і використанні підручних засобів у сутичках або спеціальних завданнях, що імітують типові ситуації затримання правопорушника.

Виховання витривалості, спритності, швидкості, сили, рішучості, швидкості орієнтування та ініціативності.

Формування впевненості в своїх силах, прагнення зблизитися з правопорушником і

знешкодити його.

Загальні вказівки по проведенню занять з бойового хортингу

Заняття проводяться як в спортивному залі зі спеціальним покриттям (хорт, борцівський килим, татамі), обладнаному тренажерами, борцівськими і боксерськими снарядами, так і на спеціально підготовленій ямі з піском і тирсою, на місцевості, а також в умовах, що моделюють певну оперативну обстановку, специфічну для службової діяльності кожного підрозділу (вулиця, квартира, камера, вагон поїзда і т. п.).

Основні методи: розчленовано-конструктивний, сполученого впливу.

У спеціальну розминку включаються: перекиди вперед, назад, через плече, політ-перекид; самостраховки при падіннях вперед, назад, на бік, вперед на бік, назад на бік перекатом, перекидом, стрибком; вправи в парах: перенесення партнера на спині, верхи на плечах, перед собою на руках, способом «крісло»; із застосуванням елементів боротьби: перетягування, звалювання, відривів партнера від килима тощо.

На заняттях з вивчення прийомів бойового хортингу вивчаються і відпрацьовуються стійки, пересування, бойові прийоми боротьби, в тому числі з використанням спеціальних засобів і засобів індивідуального бронезахисту, тактика застосування прийомів, проводяться сутички (спаринги) за спрощеними правилами змагань з бойового хортингу.

Щоб уникнути травматизму при проведенні занять особлива увага приділяється підготовці місць занять, підготовці організму учнів до виконання вправ, прийомів і дій, що вимагають високої координації і швидкості їх виконання. Больові прийоми при навчанні виконуються плавно, без ривків і за сигналом партнера (ударами по підлозі або голосом – «Стоп!») негайно припиняються [32–43]. Кидки проводяться від середини до країв килима. Розучування прийомів страховки і самостраховки здійснюється на перших заняттях, а в подальшому вони постійно удосконалюються.

Навчання бойовим прийомам проводиться груповим способом в парах, партнери підбираються приблизно рівними за зростом і вагою. Прийоми і дії, пов'язані з виконанням ударів, кидків і больових прийомів, вивчаються і вдосконалюються в обидві сторони, правою і лівою кінцівками спочатку в повільному, а потім у швидкому темпі. Удари при вивченні з партнером позначаються і відпрацьовуються на спеціальних тренажерах і боксерських снарядах [44–53]. При навчанні прийомам обеззброєння на заняттях з бойового хортингу використовуються макети ножів, пістолетів, автоматів та інших предметів. При розучуванні способів зв'язування застосовуються мотузки довжиною 2–2,4 м, діаметром 0,7–1,2 см, брючні ремені.

Подальше вдосконалення у виконанні прийомів і дій бойових прийомів проводиться в умовах, що постійно ускладнюються: шляхом підбору партнерів, різних за зростом, вагою, силою; з наростаючим опором партнера; після фізичного навантаження; за раптовим сигналом; з різних положень, після подолання найпростіших перешкод.

Відпрацювання бойових прийомів проводиться груповим і потоковим методами або у вигляді навчальних сутичок за завданнями керівника заняття з бойового хортингу.

При навчанні (перевірці) техніки виконання бойових прийомів застосовуються такі команди:

Для підготовки до виконання прийому – «Приготуватися!».

Для виконання прийому – «Прийом!».

Для фіксації прийому на певній фазі – «Стоп!».

Для відпускання захоплення – «Відпустити захват!».

Для виконання комбінацій з прийомів і дій даються завдання, а потім виконавча команда: «Вперед!» («Підійти до партнера ззаду, провести загин руки за спину, підвести до стіни і зв'язати – Вперед!»).

Бойова стійка. Стійка в півоберта до правопорушника, ступні ніг паралельні, одна нога за півкроку позаду, ноги зігнуті в колінних суглобах, тулуб випрямлений, живіт злегка

втягнутий, вага тіла рівномірно розподілена на обох ногах, голова злегка нахилена вперед, підборіддя прикрите плечовим суглобом з одного боку і кистю руки з іншого боку, праве передпліччя захищає область печінки, ліве – область серця. При фронтальній стійці ступні ніг розташовуються на ширині плечей на одній лінії.

Пересування виконуються кроком і бігом: з поворотами кругом, лівим, правим боком, спиною вперед, стрибками з подоланням найпростіших перешкод, імітацією раніше вивчених ударів і захистів.

Удари і захисти від ударів

Удари наносяться під час нападу декількох правопорушників, збройного нападу і в інших випадках, коли проведення прийомів без нанесення ударів неможливо (як попереджувальних дій, що викликають перемикання уваги, а також дій, що створюють сприятливі умови для проведення больових прийомів, кидків тощо). Вони поділяються на:

Атакувальні удари, які застосовуються для придушення запеклої фізичної протидії співробітнику.

Попереджувальні удари, які застосовуються для припинення дій правопорушників.

Розслаблюючі удари, які застосовуються для відволікання уваги або розслаблення правопорушника. Вони виконуються дозовано, тобто з урахуванням ступеня небезпечності правопорушника, що чиниться їм опору, особливостей виконання тієї чи іншої технічної дії.

При навчанні ударам необхідно знати, що:

Вони наносяться в найбільш вразливі місця на тілі людини.

При нанесенні ударів повинна бути забезпечена можливість збереження стійкого положення або швидкого відновлення втраченої рівноваги в разі промахів.

Необхідна мала ймовірність травмування ударної кінцівки (в тому числі в разі неточного попадання).

Нанесення удару слід супроводжувати видихом, що сприяє швидкості та силі його виконання.

Удари можуть наноситися в різних поєднаннях.

Прямий удар кулаком наноситься в голову або тулуб головками п'ясткових кісток стислих в кулак пальців. Удар з лівобічної (правобічної) стійки виконується за рахунок відштовхування ногою, що стоїть позаду, перенесення ваги тіла на передню ногу, розвороту тулуба в сторону удару, руху кулака по прямій лінії в ціль. В кінцевому положенні кулак і передпліччя повинні розташовуватися на одній лінії.

Удар кулаком збоку наноситься в голову або тулуб. Він виконується головками п'ясткових кісток стислих в кулак пальців з поворотом тулуба всередину напівзігнутою в ліктьовому суглобі рукою з лівобічної (правобічної) стійки з перенесенням ваги тіла на ногу, що стоїть попереду.

Удар ліктем збоку наноситься в голову. Він виконується з поворотом тулуба всередину зігнутою в ліктьовому суглобі рукою з лівобічної (правобічної) стійки з перенесенням ваги тіла на ногу, що стоїть попереду.

Удар кулаком знизу наноситься в підборіддя, нижню частину тулуба. Він виконується головками п'ясткових кісток за допомогою попереднього нахилу тулуба вперед з невеликим згинанням ніг в колінних суглобах, подальшого різкого розгинання ніг, випрямлення і повороту тулуба всередину до центральної осі тіла з завершальним ударним рухом руки знизу-вгору.

Удар кулаком зверху наноситься в перенісся, по ключиці. Він виконується м'язовою частиною кулака з замахом і подальшим різким опусканням руки і частковим розгинанням її в ліктьовому суглобі.

Удар кулаком (ребром долоні) з розмаху наноситься в голову, шию. Він виконується з різким поворотом (обертанням) тулуба назовні і одночасним розгинанням руки в ліктьовому

суглобі.

Удар ліктем з розмаху наноситься в голову. Він виконується з різким поворотом (обертанням) тулуба назовні.

Удар підставою долоні знизу-прямо наноситься в підборіддя. Він виконується за допомогою різкого випрямлення руки від грудей.

Удар носком (підйомом ступні) знизу наноситься в гомілку, пах, а також при спробі правопорушника підняти зброю – в голову. Він виконується за рахунок розгинання ноги в колінному суглобі у напрямку знизу-вгору.

Удар коліном знизу наноситься в пах, а також при спробі правопорушника підняти зброю – в голову. Він виконується одночасним згинанням в колінному суглобі і підйомом ноги знизу-вгору.

Прямий удар підошовної частиною ступні наноситься в коліно, нижню частину тулуба. Він виконується за рахунок різкого розгинання зігнутої в колінному суглобі ноги, підошовною частиною ступні вперед.

Прямий удар підошовною частиною ступні в сторону наноситься в нижню частину тулуба, ногу. Він виконується з положення стоячи боком до правопорушника підніманням коліна до живота і подальшим випрямленням ноги в сторону цілі.

Удар підйомом ступні збоку наноситься в ногу, тулуб. Він виконується по дузі за рахунок розгинання зігнутої в колінному суглобі і відведеної вбік ноги.

Удар п'ятою вниз наноситься по ступні. Він виконується з короткого замаху ноги рухом п'яти вниз-назад.

Захисні дії виконуються від ударів рукою, ногою, головою, ножем, предметом за допомогою пересувань, ухилів, піднурень підставок, відбивів тощо.

При проведенні захисних дій необхідно зберігати стійке і зручне для нанесення удару у відповідь положення.

Захист пересуванням необхідний для своєчасного відходу з лінії атаки за рахунок збільшення (скорочення) дистанції. Пересування можуть виконуватися:

Стрибками назад, в сторону, назад-вбік; легкими кроками назад, в сторону, назад-вбік.

Захист ухилом полягає в своєчасному відхиленні тулуба або частини тіла з лінії атаки. Ухили виконуються в сторону, назад.

Захист поворотом полягає в своєчасному відхиленні тулуба і переміщенні з лінії атаки.

Захист піднуренням складається з руху вперед назустріч удару і ухилу тулуба вниз в сторону. Піднурення виконуються вперед-вниз-вбік.

Захист підставкою виконується для зупинки і блокування ударної руки або ноги нападника. Підставки виконуються передпліччям, гомілкою, ступнею.

Захист відбивом застосовується для відбивання (відведення) ударної руки або ноги в сторону. Відбиви виконуються передпліччям, гомілкою.

В якості захисних дій від ударів руками з середньої та дальньої дистанції доцільно використовувати ухили, піднурення, повороти і переміщення, з близької дистанції – підставки і відбиви.

В якості захисних дій від ударів ногами з середньої та дальньої дистанції доцільно використовувати повороти, переміщення, а також поєднання цих захистів з підставками рук і ніг, з близької дистанції – підставки.

В якості захисних дій від ударів ножем з середньої та дальньої дистанції доцільно використовувати ухили, повороти і пересування в поєднанні з відбивами з подальшим захопленням збройної руки, з близької дистанції – підставки і відбиви з подальшим захопленням збройної руки. При виборі захисних дій необхідно враховувати конфігурацію і розміри зброї з метою забезпечення особистої безпеки при проведенні обеззброєння.

В якості захисних дій від ударів предметом з середньої та дальньої дистанції доцільно

використовувати ухили, повороти і переміщення в поєднанні з відбивами з подальшим скороченням дистанції і захопленням збройної руки, з близької дистанції – підставки і відбиву з подальшим захопленням збройної руки. При виборі захисних дій необхідно враховувати розміри, вагу і конфігурацію предмета з метою забезпечення особистої безпеки при проведенні обеззброєння.

Силове затримання больовими прийомами стоячи

Больові прийоми застосовуються для затримання, обеззброєння та контролю дій правопорушника.

Супровід застосовується після затримання правопорушника для доставляння його в орган внутрішніх справ.

Затримання загином руки за спину поштовхом. Перебуваючи ззаду правопорушника, з кроком вперед захопити однойменною рукою його зап'ястя і відвести руку назад в сторону. Одночасно нанести розслабляючий удар ступнею в підколінний згин різнойменної ноги затриманого, виводячи його з рівноваги. Штовхнути долонею своєї вільної руки в його ліктьовий суглоб вперед-вгору, зігнути руку і покласти її на своє передпліччя. Захопити пальцями лікоть і завести його до себе за бік. Притиснувши передпліччя своєї руки до його спини і надавивши на лікоть вниз, потягнути вгору на себе, іншою рукою захопити за дальнє плече (одяг на його плечі) або за підборіддя знизу, встати до нього боком, за допомогою больового впливу на захоплену руку, змістити вагу його тіла на ближню до себе ногу.

Супровід загином руки за спину. Переміщаючи вагу тіла правопорушника на однойменну захопленій руці ногу, притискаючи його до себе, виконати супровід в заданому напрямку, змушуючи рухатися затримуваного під впливом больового прийому. При виконанні подаються команди: «Вільну руку в сторону», «Дивитися вправо (вліво)», «З лівої (правої) ноги вперед марш».

Затримання загином руки за спину скручуванням всередину. З кроком вперед-вбік захопити двома руками зап'ястя різнойменної руки правопорушника. Нанести розслабляючий удар ступнею однойменної ноги в його гомілку. Скручуючи руку всередину і одночасно згинаючи її в ліктьовому суглобі, вивести затримуваного з рівноваги, змістивши вагу його тіла на дальню ногу. Розвертаючись в сторону затримуваного, штовхнути долонею різнойменної руки в його ліктьовий суглоб вперед-вгору, зігнути його руку і покласти її на своє передпліччя. Захопити пальцями лікоть і завести його до себе за бік. Притиснувши передпліччя своєї руки до його спини і надавивши на лікоть вниз, потягнути вгору – на себе, іншою рукою захопити за дальнє плече (одяг на його плечі) або за підборіддя знизу, встати до нього боком, за допомогою больового впливу на захоплену руку, змістити вагу його тіла на ближню до себе ногу. Перейти до супроводу затриманого.

Затримання загином руки за спину піднуренням. З кроком вперед-вбік захопити двома руками зап'ястя різнойменної руки правопорушника. Нанести розслабляючий удар ступнею однойменної ноги в його гомілку, одночасно підняти руку вгору і відвести в сторону. Продовжуючи рух, поставити ногу вперед, розвернутися під рукою затримуваного кругом, виводячи його з рівноваги натягом захопленої руки на себе. Штовхнути долонею своєї різнойменної руки в його ліктьовий суглоб вперед-вгору, зігнути руку і покласти її на своє передпліччя. Захопити пальцями лікоть і завести його до себе за бік. Притиснувши передпліччя своєї руки до його спини і надавивши на лікоть вниз, потягнути вгору – на себе, іншою рукою захопити за дальнє плече (одяг на його плечі) або за підборіддя знизу, встати до нього боком, за допомогою больового впливу на захоплену руку, змістити вагу його тіла на ближню до себе ногу. Перейти до супроводу затриманого.

Затримання загином руки за спину ривком. З кроком вперед підставити передпліччя руки перед різнойменним передпліччям правопорушника. Іншою рукою захопити його руку трохи вище ліктя, одночасно нанести розслабляючий удар ступнею в гомілку однойменної ноги (коліном в пах). Повертаючи її назад і розвертаючись на 180 градусів, провести сильний ривок на себе, виводячи затриманого з рівноваги і згинаючи його руку. Різнойменною рукою

завести передпліччя захопленої руки правопорушника за його спину, захопивши пальцями лікоть. Притиснувши передпліччя своєї руки до його спини і надавивши на лікоть вниз, потягнути вгору-на себе, іншою рукою захопити за дальнє плече (одяг на його плечі) або за підборіддя знизу, встати до нього боком, за допомогою больового впливу на захоплену руку, змістити вагу його тіла на ближню до себе ногу. Перейти до супроводу затриманого.

Затримання загином руки за спину замком. З кроком вперед вставити руку між різнойменним передпліччям і стегном затримуваного. Іншу руку розташувати зовні і вище від ліктьового суглоба і з'єднати пальці рук в замок, притискаючи захоплену руку до своїх грудей, одночасно нанести розслабляючий удар ступнею в голілку однойменної ноги (коліном в пах). Повертаючи її назад і розвертаючись на 180 градусів, провести сильний ривок на себе, виводячи затримуваного з рівноваги і згинаючи його руку. Різнойменною рукою завести передпліччя захопленої руки правопорушника за його спину, захопивши пальцями лікоть. Притиснувши передпліччя своєї руки до його спини і надавивши на лікоть вниз, потягнути вгору-на себе, іншою рукою захопити за дальнє плече (одяг на його плечі) або за підборіддя знизу, встати до нього боком, за допомогою больового впливу на захоплену руку, змістити вагу його тіла на ближню до себе ногу. Перейти до супроводу затриманого.

Затримання важелем руки через передпліччя. З кроком вперед захопити своєю рукою однойменну руку правопорушника за зап'ястя. Нанести розслабляючий удар іншою рукою в обличчя затримуваного, одночасно витягаючи руку на себе і розгортаючи її назовні. Повертаючись до затримуваному боком, обхопити його руку своєю різнойменною рукою зверху, підвести передпліччя під ліктьовий суглоб захопленої руки. Натискаючи руку вниз-назовні, під впливом больового прийому змусити правопорушника встати на носки. При супроводі затримуваний повинен пересуватися на носках.

Затримання важелем руки через плечі. З кроком вперед захопити своєю рукою однойменну руку правопорушника за зап'ястя. Нанести розслабляючий удар іншою рукою в обличчя затримуваного, одночасно витягаючи руку на себе-вгору і розгортаючи її назовні. Повертаючись до затримуваному боком, підірнути під неї і покласти до себе на плечі, вільною рукою захопити іншу руку затримуваного в області ліктя і притиснути її до його тулуба. Одночасно випрямляючи і перегинаючи руку вниз, що лежить на плечах, під впливом больового прийому змусити затримуваному встати на носки. Перейти до його супроводу.

Затримання дотисканням кисті («під ручку»). Перебуваючи ззаду правопорушника, з кроком вперед захопити кисть його однойменної руки, виконати розслабляючий удар коліном в підколінний згин (стегно) його ноги, одночасно захопивши рукою за ближній до нього ліктьовий згин зсередини. Ривком на себе зігнути захоплену руку в ліктьовому суглобі і притиснути до свого боку. Виконати ближньою рукою захоплення за кисть правопорушника. Згинаючи її в променезап'ястному суглобі, під впливом больового прийому змусити правопорушника встати на носки. При супроводі затримуваний повинен пересуватися на носках.

Затримання важелем руки назовні. Захопити кисть правопорушника двома руками, впершись великим пальцем в тильну сторону долоні і нанести розслабляючий удар ногою. Викручуючи руку на себе (від себе) назовні, перевести його на спину. Потягнувши захоплену руку на себе і натискаючи на її кисть, обійти затримуваного з боку голови, розгортаючи його на живіт. Завести захоплену руку назад, перейти на загин руки за спину в положенні лежачи. Підняти затримуваного, використовуючи команди і надаючи йому допомогу, перейти до супроводу.

Затримання важелем руки всередину. Захопити зап'ястя правопорушника двома руками і нанести розслабляючий удар ногою. Повертаючи її назад-вбік, сильно потягнути захоплену руку на себе, скручуючи її всередину, завести його плече собі під пахву (плече). Зафіксувавши плече між стегном і тулубом, одночасно впертися підставою долоні ближньої до нього руки в його лікоть. Відвести руку вперед-вгору, перегинаючи її в ліктьовому суглобі вгору-назовні і дожимаючи кисть, провести три больових прийоми: важіль плеча, ліктя і дожим кисті.

Контролюючи стан затримуваного больовим впливом на кисть, перейти на загин руки за спину з подальшим супроводом.

При затриманні правопорушника можуть також використовуватися комбінації цих прийомів.

Силове затримання з використанням кидків.

Кидки застосовуються для придушення фізичного опору правопорушника, а також переведення його з положення стоячи в положення лежачи.

Задня підніжка. Захопивши однією рукою одяг біля ліктя правопорушника, нанести йому розслабляючий удар. Виконати захоплення іншою рукою за одяг на його плечі або за шию. Зробити крок однією ногою вперед-вбік і рвонутися назад-вниз, щоб осадити його на ближню ногу. Завести другу ногу за опорну ногу затримуваного, підбити її підколінний м'язовий згин і кинути правопорушника на спину. За допомогою больового впливу на кисть захопленої руки правопорушника перевести його в положення лежачи на животі. Перейти на загин руки за спину з подальшим супроводом.

Задня підніжка з захопленням ноги. Зробити крок однією ногою вперед, поставивши її поряд з різнойменною ногою правопорушника і захопити його ближню ногу різнойменною рукою зовні за підколінний згин. Випростуючись і піднімаючи захоплену ногу вгору до відмови, нанести розслабляючий удар іншою рукою в тулуб і захопити нею одяг на плечі затримуваного або виконати захват за його шию. Підставити за його опорну ногу свою різнойменну ногу і провести задню підніжку. Використовуючи захоплену ногу, перевернути його в положення лежачи на животі, розташовуючись до нього обличчям. Переступаючи через захоплену ногу однойменною ногою зовні, вставити свою гомілку в підколінний згин ноги правопорушника і спертися на коліно, відводячи ногу вбік-назовні. Натискаючи на гомілку зігнутої ноги правопорушника, провести больовий прийом «утиск литкового м'яза». Під больовим впливом змусити його завести праву руку за спину і перейти на загин руки за спину в положенні лежачи з подальшим супроводом затриманого.

Передня підніжка. Захопити однією рукою воріт одягу правопорушника, іншою – рукав біля ліктя і нанести ногою розслабляючий удар по ногах або в нижню частину тулуба. Повертаючись кругом в сторону захопленої руки, одну ногу поставити біля однойменної ноги затримуваного, іншу – попереду його другої ноги так, щоб підколінний м'язовий згин ноги упирався нижче коліна однойменної ноги правопорушника. Потягнувши його на себе-вбік і повертаючись до нього спиною, кинути його через свою ногу на спину. За допомогою больового впливу на кисть захопленої руки правопорушника перевести його в положення лежачи на животі. Перейти на загин руки за спину з подальшим супроводом затриманого.

Кидок через стегно. Захопити однією рукою за руку біля ліктя правопорушника, нанести іншою рукою розслабляючий удар в його тулуб і виконати захоплення на поперек. Зробити крок однією ногою вперед між ногами затримуваного, з підставкою до неї другої ноги повернутися до нього спиною (ноги напівзігнуті). Підбити його тазом і з нахилом вперед кинути на спину. Надаючи больовий вплив на кисть захопленої руки правопорушника, перевести його в положення лежачи на животі. Перейти на загин руки за спину з подальшим супроводом затриманого.

Кидок через спину. Захопити однією рукою за плече різнойменної руки правопорушника. Нанести розслабляючий удар іншою рукою в його тулуб і захопити його під плече утримуваної руки. Поставити свої зігнуті ноги між його ногами, повернувшись спиною до правопорушника. Випрямляючи ноги, нахилившись вперед і повертаючись в сторону, підбити його тазом і кинути на спину. За допомогою больового впливу на кисть захопленої руки правопорушника перевести його в положення лежачи на животі. Перейти на загин руки за спину з подальшим супроводом затриманого.

Кидок із захопленням ніг ззаду. Захопити руками ноги правопорушника трохи вище колін, рвонутися на себе вгору, розводячи їх в сторони, одночасно штовхнути плечем затримуваного під сідниці і кинути його на груди. Переступаючи через захоплену ногу

однойменною ногою зовні, вставити свою гомілку в підколінний згин ноги правопорушника і спертися на коліно, відводячи ногу в сторону-назовні. Натискаючи на гомілку зігнутої ноги правопорушника, провести больовий прийом «утиск литкового м'яза». Під больовим впливом змусити його завести праву руку за спину і перейти на загин руки за спину в положення лежачи з подальшим супроводом. Прийом виконується без нанесення розслабляючого удару.

Кидок захопленням ніг спереду. Зробивши невеликий крок ногою вперед, нанести розслабляючий удар рукою в голову. Захопити руками ноги правопорушника за підколінні згини і впертися плечем в його живіт. Штовхаючи плечем затримуваного, зробити сильний ривок за ноги на себе і вгору, одночасно розводячи їх в сторони. При падінні правопорушника відставити одну ногу назад і захопити його гомілки під свої пахви. Використовуючи одну із захоплених ніг, перевернути його в положення лежачи на животі, розташовуючись до нього обличчям. Переступаючи через захоплену ногу однойменною ногою зовні, вставити свою гомілку в підколінний згин ноги правопорушника і спертися на коліно, відводячи ногу в сторону-назовні. Натискаючи на гомілку зігнутої ноги правопорушника, провести больовий прийом «утиск литкового м'яза». Під больовим впливом змусити його завести праву руку за спину і перейти на загин руки за спину в положення лежачи з подальшим супроводом.

Силове затримання задушливими прийомами

Задушливі прийоми застосовуються для придушення фізичного опору правопорушника, розслаблення і сковування його дій при затриманні.

Силове затримання задушливим прийомом плечем і передпліччям в положенні лежачи. Стрибком сісти на поперек лежачого на животі правопорушника, відігнути його голову назад, обхопити шию плечем і передпліччям однієї руки і з'єднати руки. Зусиллям двох рук здавити горло затримуваного. При спробі правопорушника скинути співробітника перекотитися на спину, обхопивши його тулуб ногами на рівні поясу, з'єднати їх і, випрямляючи ноги, продовжувати удусення руками і ногами. Змусити правопорушника завести однойменну з атакуючою руку за спину. Відпустивши задушливе захоплення, впертися цією рукою в його спину, натискаючи вниз. Іншою рукою виконати захоплення на загин руки за спину з подальшим супроводом. Прийом виконується без нанесення розслабляючого удару.

Силове затримання задушливим прийомом передпліччям і плечем ззаду стоячи. Перебуваючи ззаду, виконати захоплення за плечі правопорушника. Нанести розслабляючий удар ступнею в підколінний згин його різнойменної ноги, одночасно рвонувати затримуваного руками за плечі на себе. Повертаючись до нього боком, захопити передпліччям і плечем своєї руки його шию і, з'єднавши руки, здавити горло. Під впливом задушливого захоплення перевести правопорушника в положення лежачи на животі. Змусити його завести однойменну з атакуючою руку за спину. Відпустивши задушливе захоплення, впертися цією рукою в спину правопорушника, натискаючи вниз. Іншою рукою виконати захоплення на загин руки за спину з подальшим супроводом.

Силове затримання з використанням прийомів бойового хортингу у боротьбі лежачи

Прийоми боротьби лежачи застосовуються для контролю дій і сковування правопорушника, придушення його фізичного опору з використанням больових і задушливих прийомів з метою затримання та подальшого супроводу.

Утримання верхи. Правопорушник лежить на спині. Сісти на нього верхи. Нахилившись вперед, притиснутися до грудей правопорушника і, пропустивши руки під його плечима, захопити одяг на шії ззаду. Зачепити зовні гомілками різнойменні ноги правопорушника і розвести їх в сторони, випрямити в колінних суглобах свої ноги. Після придушення фізичного опору правопорушника провести затримання з використанням больових прийомів боротьби і перейти до супроводу затриманого.

Важіль ліктя через передпліччя. Правопорушник лежить на спині. Сісти на нього верхи. Захопити своєю рукою його різнойменну руку під плече так, щоб його ліктьовий суглоб перебував вище передпліччя. Другою рукою впертися в його однойменне плече. Натискаючи

вгору, виконати больовий прийом. Поставивши різнойменну з захопленою рукою правопорушника на ступню, під впливом больового прийому перевести його в положення лежачи на боці і перейти на загин руки за спину з подальшим супроводом затриманого.

Важіль руки всередину лежачи на животі

Варіант 1. Захопити двома руками зап'ястя руки правопорушника, лежачого на грудях. Сісти збоку від нього зі сторони ніг і підвести захоплену руку собі під плече, перегинаючи її вгору, виконати больовий прийом на плечовий або ліктьовий суглоб. Перейти на дожим кисті захопленої руки правопорушника, далі виконати загин руки за спину і прийом супроводу.

Варіант 2. Захопити двома руками зап'ястя руки правопорушника, лежачого на грудях. Сісти збоку від нього зі сторони голови і підвести захоплену руку собі під плече, перегинаючи її вгору, виконати больовий прийом на плечовий або ліктьовий суглоб. Перейти на дожим кисті захопленої руки правопорушника, одночасно розвертаючись до правопорушника, зігнути руку в ліктьовому суглобі, завести її за спину і перейти на загин руки за спину і на прийом супроводу.

Звільнення від захоплень і обхватів

Звільнення від захоплень і обхватів виконуються за схемою: нанесення розслаблюючого удару – звільнення від захоплення або обхвату – перехід на прийом затримання і супроводу.

Звільнення від захоплення зап'ясть (рукавів) спереду виконується ривком захоплених рук в сторону великих пальців атакуючого.

Звільнення від захоплення зап'ястя (рукава) спереду двома руками виконується ривком захоплених рук в сторону великих пальців атакуючого за допомогою вільної руки.

Визволення від захоплення горла (одягу на грудях) спереду виконується за допомогою важеля руки всередину або назовні в залежності від захоплення.

Звільнення від обхвату тулуба спереду без обхвату рук виконується відведенням ноги і спини назад з упором в обличчя або горло руками.

Звільнення від обхвату тулуба спереду з обхватом рук виконується відведенням ноги і тулуба назад із захопленням за пах або ударом кулаком знизу в пах або живіт і розведенням рук в сторони, згинаючи їх в ліктях.

Звільнення від захоплення ніг спереду виконується відведенням ноги назад з упором руками в плечі або голову з подальшим нанесенням розслаблюючих ударів або скручуванням шиї затриманого захопленням за підборіддя і упором долоні в потилицю.

Звільнення від захоплення за волосся на голові спереду виконується за допомогою сильного притиснення кисті захватної руки правопорушника своїми двома руками до голови з нахилом тулуба вперед і кроком назад-вбік.

Звільнення від захоплення за волосся на голові ззаду виконується шляхом сильного притиснення кисті захватної руки правопорушника двома руками до голови з напівприсідом і поворотом усередину, нахилом тулуба вперед і кроком назад.

Звільнення від обхвату тулуба ззаду без обхвату рук виконується за допомогою больового впливу на кисть (пальці), поворотом обличчям до правопорушника.

Звільнення від обхвату тулуба ззаду з обхватом рук виконується притисненням однієї руки правопорушника до грудей, присіданням з одночасним нахилом тулуба вперед і піднуренням під захоплену руку.

Звільнення від обхвату шиї плечем і передпліччям позаду виконується притисненням однієї руки правопорушника до грудей, присіданням з одночасним нахилом тулуба вперед і піднуренням під захоплену руку.

Припинення дій правопорушника з вогнепальною зброєю

Захист від загрози пістолетом виконується за схемою: відхід із зони ураження з одночасним відведенням збройної руки в сторону – вибивання пістолета – нанесення розслаблюючого удару – проведення прийому затримання – підбір зброї і супровід затриманого. При невдалій

спробі вибивання зброї при затриманні правопорушника необхідно, щоб ствол зброї не перетинав контури тіла. В цьому випадку в ході його затримання в обов'язковому порядку проводиться прийом обеззброєння. Крім цього, при підборі (вилученні) зброї необхідно за можливістю забезпечити збереження на них слідів пальців рук правопорушника, крові жертви. Для цього використовуються рукавички, хустка, аркуш паперу (паперовий конверт), целофановий пакет і т. д. або воно піднімається (вилучається) двома пальцями, при цьому ніж необхідно брати за лезо в місці його кріплення до рукоятки, пістолет – за спускову скобу, автомат (рушницю) – за ремінь або спускову скобу.

Відпрацьовується елементи: захист при загрозі пістолетом спереду в упор виконується з відходом із зони ураження назовні і проведенням важеля руки назовні або всередину; захист при загрозі пістолетом ззаду в упор виконується з поворотом кругом з переміщенням в сторону правопорушника з подальшим проведенням важеля руки назовні або всередину.

Захист від загрози довгоствольною зброєю виконується за схемою: відхід із зони ураження з одночасним відведенням зброї в сторону – нанесення розслабляючого удару – виривання зброї з одночасним збільшенням дистанції – затримання і супровід правопорушника під загрозою застосування зброї.

Відпрацьовується елементи: захист і обеззброєння при загрозі автоматом (рушницею) спереду в упор виконується з відходом із зони ураження назовні; захист і обеззброєння при загрозі автоматом (рушницею) ззаду в упор виконується поворотом до правопорушника.

Звільнення від захоплення автомата правопорушником здійснюється нанесенням удару ногою в пах (низ живота), поворотом боком до правопорушника і вириванням зброї з нанесенням удару ногою в коліно (пах).

Припинення дій правопорушника при спробі дістати зброю. Виконується за схемою: фіксація (захоплення) збройної руки правопорушника – нанесення розслабляючого удару – перехід на прийом затримання і супроводу. Крім цього, в залежності від ситуації, що складається необхідно виконати вилучення або підбирання зброї.

Відпрацьовується елементи: припинення дій правопорушника при спробі дістати зброю з нагрудної кишені виконується за допомогою важеля руки назовні або всередину; припинення дій правопорушника при спробі дістати зброю з кишені брюк (кобури) виконується за допомогою загину руки за спину замком.

Припинення дій правопорушника при спробі знешкодити (вилучити зброю з кобури). Виконується за схемою: фіксація (захоплення) атакуючої руки (рук) правопорушника – нанесення розслабляючого удару – перехід на прийом затримання і супровід.

Відпрацьовується елементи: припинення дій правопорушника при спробі знешкодити (вилучити зброю з кобури) при підході спереду; припинення дій правопорушника при спробі знешкодити (вилучити зброю з кобури) при підході ззаду.

Припинення дій правопорушника при спробі підняти зброю. Виконується за схемою: фіксація (відкидання) зброї – нанесення розслабляючого удару – перехід на прийом затримання – підбір зброї і супровід.

Відпрацьовується елементи: припинення дій правопорушника при спробі підняти зброю з землі.

Перевірка фізичної підготовленості громадян, що претендують на заміщення посади співробітників спеціальних підрозділів МВС України, здійснюється за трьома загальнофізичними вправами (по одній на силу, швидкість і спритність і витривалість на вибір перевіряється з урахуванням погодних і кліматичних умов, а також стану навчально-матеріальної бази).

Перевірка фізичної підготовленості громадян, що претендують на заміщення посади співробітників підрозділів поліції, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність (карного розшуку, економічної безпеки і протидії корупції, боротьби зі злочинними посяганнями на вантажі, власної безпеки, з протидії екстремізму, оперативно-пошукових, спеціальних

технічних заходів), і підрозділів поліції, особовий склад яких виконує посадові обов'язки зі зброєю (дільничних уповноважених поліції, щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, патрульно-постової служби поліції, охорони і конвоювання підозрюваних і обвинувачуваних, щодо забезпечення безпеки осіб, які підлягають державному захисту, позавідомчої охорони), здійснюється за двома загальнофізичними вправами (по одній на силу і швидкість і спритність на вибір комісії з перевірки).

Перевірка фізичної підготовленості громадян, що претендують на заміщення посади співробітників інших підрозділів поліції, здійснюється за однією загальнофізичною вправою на силу на вибір комісії з перевірки.

Висновок. Таким чином, дослідженнями було показано, що професійна підготовка студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу є фактором, що значною мірою зумовлює фізичний розвиток, оскільки суттєво змінює параметри функціонального стану організму в площині підвищення адаптаційного потенціалу, антропометричних і силових характеристик, зниження «фізіологічної вартості» різних видів професійної діяльності, зростання позитивних змін у психоемоційній і потребнісно-мотиваційній сферах, що зумовлює хорошу адаптацію до умов професійної діяльності [54–73].

Таким чином, професійна діяльність (навчально-службова діяльність студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів) є однією з важливих сфер реалізації адаптаційного процесу і формування професійного здоров'я. У процесі фізичного виховання здійснюється вплив не тільки на біологічну (фізіологічну) основу особистості, а й на біосоціальну адаптацію. Тому професійну діяльність в умовах навчання в освітніх установах правоохоронних органів, системи МВС України слід розглядати як процес формування у студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів певного рівня фізичного розвитку, професійних рухових стереотипів (навичок), виховання морально-вольових якостей, а також – збереження і зміцнення здоров'я [74–89]. Критерієм ефективності фізичної підготовки є дотримання учнями системи бойового хортингу всіх вимог робочої навчальної програми і контрольних нормативів за роками навчання, а метою – забезпечення психічної і фізичної готовності для дій в звичайних і екстремальних умовах служби.

У результаті дослідження можна зробити висновок, що заняття бойовим хортингом дуже важливим є не тільки розвиток навичок, необхідних саме в єдиноборстві, а й вправи, спрямовані на вдосконалення організму в цілому. Це означає, що у тренувальний процес спортсменів бойового хортингу входить цілий великий комплекс засобів навантаження і відновлення [90–99]. Гармонійне чергування фізичного навантаження і відновлення після тренувань є запорукою підвищення рівня підготовленості спортсменів і розвитку фізичних якостей.

Перспективи подальшого дослідження. Наступна діяльність і подальша робота над визначенням основних етапів професійно-прикладної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу у констатувальному, формуальному та контрольному експериментах буде конкретизована в результатах дослідження та опублікована в наукових фахових виданнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко О. Г. Критерії оцінювання технічних дій спортсменів та визначення результатів сутички на змаганнях з бойового хортингу / О. Г. Бабенко, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 983–999.
2. Бабурнич С. А. Роль батьків у вихованні та розвитку юного спортсмена бойового хортингу шкільного віку / С. А. Бабурнич, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 125–142.

3. Бадьора С. М. Бойовий хортинг у впровадженні науково-методичної літератури з рекреації і фізичної реабілітації спортсменами підліткового та студентського віку / С. М. Бадьора, Е. А. Єрмоєнко, М. В. Тимчик, В. Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць. – 2018. – Вип. 9. – С. 190–199.
4. Биченко Є. Л. Вивчення самостраховок бойового хортингу для опанування способами безпечного падіння учнів на уроках фізичної культури в школі / Є. Л. Биченко, Е. А. Єрмоєнко, Р. В. Зуб // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 403–419.
5. Близнюк О. В. Контрольні показники фізичної підготовленості спортсменів бойового хортингу підліткового, старшого юнацького і молодіжного віку / О. В. Близнюк, Е. А. Єрмоєнко, Р. В. Зуб // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 357–372.
6. Буток О. В. Бойовий хортинг як засіб фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів / О. В. Буток, Е. А. Єрмоєнко, С. І. Болтівець, В. Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 220–231.
7. Вехтев В. В. Оцінка особистісних якостей та перспективності спортсменів бойового хортингу / В. В. Вехтев, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 85–108.
8. Вишницький І. О. Застосування прийомів боротьби у різних видах єдиноборств / І. О. Вишницький, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДІФКіС, 1996. – С. 57–72.
9. Вознюк М. Г. Біологічні і соціальні чинники адаптації спортсменів бойового хортингу до тренувальних навантажень / М. Г. Вознюк, Е. А. Єрмоєнко, С. В. П'ятиков // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 239–255.
10. Гречаний О. М. Характеристика системних вольових якостей спортсменів бойового хортингу / О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 256–272.
11. Демідова В. В. Систематичне використання фізичних навантажень та організація оздоровчої рухової активності спортсменів бойового хортингу / В. В. Демідова, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 805–823.
12. Демчук С. Р. Бойовий хортинг як досконала система самооборони української нації / С. Р. Демчук, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 672–689.
13. Дородний Л. М. Оволодіння технікою боксу для успішної тренувальної діяльності у спортивних єдиноборствах / Л. М. Дородний, Е. А. Єрмоєнко // Збірник наукових статей. – Дніпро : ДДІФКіС, 1996. – С. 178–185.
14. Дорошенко М. М. Морально-етичні норми філософського і психологічного характеру бойового хортингу як українського національного виду єдиноборства / М. М. Дорошенко, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 738–753.
15. Ерєменко Э. А. Воспитание настойчивости у детей 6–7 лет в процессе занятий хортингом / Э. А. Ерєменко // Сибирский педагогический журнал : научное периодическое издание. – Новосибирск, 2013. – № 6. – С. 209–213.
16. Ерєменко Э. А. Хортинг – философия украинского единоборца / Э. А. Ерєменко // Боевые искусства – ключи к совершенству. – 2012. – № 6. – С. 4–5.
17. Єрмоєнко В. Засоби профілактики основних стоматологічних захворювань у студентів, курсантів, спортсменів бойового хортингу та співробітників правоохоронних органів / В. Єрмоєнко, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 116–126.
18. Єрмоєнко В. Медичне обслуговування спортивних змагань з бойового хортингу та медико-педагогічний контроль за станом здоров'я учасників / В. Єрмоєнко, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 232–250.
19. Єрмоєнко В. Медичне обслуговування спортивних змагань з хортингу / В. Єрмоєнко, Е. Єрмоєнко // Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива : матер. другою міжнар. наук.-

практ. конф. до 10-річчя заснування хортингу, 23–24 березня 2019 р. ; ред. кол. : Пашко П. В. (голова) [та ін.]. / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Видавець Паливода А. В., 2019. – С. 156–171.

20. Єрмоєнко В. Стоматологічне здоров'я дітей та молоді як чинник спортивних успіхів у бойовому хортингу / В. Єрмоєнко, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 96–111.

21. Єрмоєнко В. Стоматологічне здоров'я спортсменів бойового хортингу у процесі тренувальної та змагальної діяльності / В. Єрмоєнко, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 103–120.

22. Єрмоєнко Е. Бойовий хортинг – національний бренд України у світі / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 29–54.

23. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 52–60.

24. Єрмоєнко Е. Бойовий хортинг як ефективний засіб військово-патріотичного виховання школярів і студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 32–41.

25. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.

26. Єрмоєнко Е. Витоки та історія розвитку бойового хортингу в Україні і за кордоном / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 55–70.

27. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Едуард Анатолійович Єрмоєнко. – К., 2016. – 222 с.

28. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць.* – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 10 (118) 19. – С. 49–56.

29. Єрмоєнко Е. Виховна система бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 161–177.

30. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал та філософська основа бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 147–157.

31. Єрмоєнко Е. А. Відкрита заява Едуарда Єрмоєнко про заснування хортингу – національного виду спорту України 17 липня 2008 року / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту. Київ : Тренерська рада, 2008. – 7 с.

32. Єрмоєнко Е. Військово-патріотична програма та прикладний хортинг / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 1. – С. 10–19.

33. Єрмоєнко Е. А. Вплив здоров'я на біомеханічні показники серця спортсменів вищої кваліфікації за результатами даних ехокардіографії / Е. Єрмоєнко, В. Чибісов, О. Говоруха, Ю. Рейдерман // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – Вип. 4. – С. 92–103.

34. Єрмоєнко Е. А. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.

35. Єрмоєнко Е. А. Декларація хортингу у світі / Е. А. Єрмоєнко // Колегія Мін-ва України у спр. сім, мол. та сп. : Київ, 2008. – 12 с.

36. Єрмоєнко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.

37. Єрмоєнко Е. А. Засади та методи позитивного впливу хортингу на формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 120–131.

38. Єрмоєнко Е. А. Застосування спеціальних фізичних вправ у процесі виховання наполегливості у школярів 6–7 років під час секційних занять хортингом в загальноосвітніх навчальних закладах / Е. А. Єрмоєнко // *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Інституту проблем виховання НАПН України за 2013 рік / [за ред. І. Д. Бега, О. В. Мельника].* – К., 2014. – Вип. 1. – С. 325–327.

39. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць*. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 11 (119) 19. С. 71–79.
40. Єрмоєнко Е. Концепція розвитку бойового хортингу в Україні / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2018. – Вип. 9. – С. 71–81.
41. Єрмоєнко Е. А. Медико-біологічні основи впливу бойового хортингу на організм людини / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – Вип. 11. – С. 121–136.
42. Єрмоєнко Е. А. Медико-біологічні та морфофункціональні особливості бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 112–121.
43. Єрмоєнко Е. А. Медико-фізіологічні чинники самоконтролю за фізичним навантаженням на тренуваннях з бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури студентів / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 123–134.
44. Єрмоєнко Е. Методика викладання бойового хортингу для студентів та курсантів закладів вищої освіти правоохоронної спрямованості / Е. Єрмоєнко, В. Чмелюк, В. Гришук, С. Бадьора. // *Теорія і методика хортингу*. – 2019. – Вип. 11. – С. 196–219.
45. Єрмоєнко Е. Методика викладання бойового хортингу у закладах вищої освіти / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2019. – Вип. 11. – С. 147–163.
46. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гуртка, курсу за вибором з оздоровчого хортингу для 10–11 класів: навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2019. – 300 с.
47. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «Хортинг» для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
48. Єрмоєнко Е. Навчальна програма факультативу для учнів старших класів «Бойовий хортинг» / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2018. – Вип. 9. – С. 178–189.
49. Єрмоєнко Е. Основоположні принципи бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2018. – Вип. 9. – С. 22–31.
50. Єрмоєнко Е. Поясна система та підвищення кваліфікації спортсменів бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2018. – Вип. 9. – С. 200–213.
51. Єрмоєнко Е. А. Практичний матеріал програми хортингу для виховання наполегливості у дітей 6–7 років. *Актуальні проблеми фізичної культури та спорту (IV науковий напрям: проблеми здоров'я різних верств населення) : зб. наук. праць ДНДІФКіС*. К. 2013. № 28 (3) – С. 69–74.
52. Єрмоєнко Е. А. Силова підготовка школярів 14–17 років на уроках фізичної культури з елементами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко, С. І. Болтівець, І. В. Суліма, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 158–165.
53. Єрмоєнко Е. Система фізичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2017. – Вип. 8. – С. 188–205.
54. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник. – К. : Паливода А. В., 2009. 227 с.
55. Єрмоєнко Е. Тренування спортсменів бойового хортингу на етапі підготовки до головних змагань / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2019. – Вип. 11. – С. 251–260.
56. Єрмоєнко Е. Філософія бойового хортингу / Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2018. – Вип. 9. – С. 82–104.
57. Єрмоєнко Е. Формування фізичної культури та цінностей здорового способу життя студентської молоді як передумова спортивних успіхів у бойовому хортингу / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу*. – 2019. – Вип. 11. – С. 261–274.
58. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. К. : Паливода А. В., 2017. 440 с.
59. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді на заняттях хортингом у навчальних закладах / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 6. – С. 115–123.
60. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
61. Зейналов О. А. Регламент проведення сутичок та дії спортивних суддів на змаганнях з бойового хортингу / О. А. Зейналов, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // *Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних*

органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 965–982.

62. Зуб Р. В. Використання дихальних вправ у ранковій гімнастиці юних спортсменів бойового хортингу / Р. В. Зуб, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 312–326.

63. Зубалій Н. П. Психологічні та соціальні основи виховання особистості у системі бойового хортингу / Н. П. Зубалій, М. Д. Зубалій, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 122–129.

64. Івашковський В. В. Психомоторика та психо-фізіологічні особливості підготовки спортсменів бойового хортингу / В. В. Івашковський, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 130–138.

65. Ільницький І. Р. Розвивальне і здоров'язберігальне середовище тренувальної системи бойового хортингу / І. Р. Ільницький, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 436–452.

66. Карасевич С. А. Вдосконалення психофізіологічних, соціокультурних і творчих можливостей спортсмена бойового хортингу / С. А. Карасевич, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 51–69.

67. Кібліцький Р. В. Основні аспекти функціональної підготовленості організму спортсменів бойового хортингу до виконання фізичних навантажень / Р. В. Кібліцький, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 181–199.

68. Кліпов Ю. О. Науково-практичні основи бойового хортингу як засобу фізичної культури / Ю. О. Кліпов, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 851–865.

69. Кривенко В. П. Впровадження оздоровчої дихальної гімнастики для юних спортсменів бойового хортингу / В. П. Кривенко, Е. А. Єрмоєнко, Р. В. Кібліцький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 293–311.

70. Кукушкін К. М. Ціннісне ставлення учнів бойового хортингу до спортивної підготовки та здоров'я / К. М. Кукушкін, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 22–38.

71. Куцкір М. С. Філософські орієнтири виховання в учнів системи бойовому хортингу відданого служіння українському народові / М. С. Куцкір, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 708–723.

72. Литвиненко А. М. Бойовий хортинг у методиці вдосконалення силових якостей спортсменів різного віку / А. М. Литвиненко, Е. А. Єрмоєнко, О. І. Остапенко, В. Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 214–222.

73. Лях В. Інноваційні підходи у боротьбі «Лави на лаву» з учнями козацьких класів і спортсменів бойового хортингу / В. Лях, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 164–176.

74. Митрофанов О. С. Методика складання особистого плану самостійних занять бойовим хортингом / О. С. Митрофанов, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 472–492.

75. Мірчев Д. В. Система декларованих принципів виховання особистості у процесі навчально-тренувальних занять бойовим хортингом / Д. В. Мірчев, Е. А. Єрмоєнко, Р. В. Зуб // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 754–769.

76. Міщенко Т. В. Розділ змагань «Форма» як вид змагальної програми спортсменів бойового хортингу / Т. В. Міщенко, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 1045–1060.

77. Остапенко О. І. Бойовий хортинг як засіб формування в школярів фізичних здібностей як основи тверезого способу життя в майбутній життєдіяльності / О. І. Остапенко, М. Д. Зубалій, Е. А. Єрмоєнко,

- М. В. Тимчик // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 166–172.
78. Параниця С. П. Бойовий хортинг – фундаментальний осередок воїнських традицій української землі. / С. П. Параниця, Е. А. Єрмоєнко, Г. А. Коломоєць, В. Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 105–115.
79. Пеньков Ю. М. Застосування методів навантажувального тестування для визначення рівня фізичної працездатності спортсменів бойового хортингу / Ю. М. Пеньков, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 539–553.
80. Петрочко Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрочко, Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.
81. Попович Ю. Ю. Обов'язки членів суддівської колегії на спортивному змаганні з бойового хортингу / Ю. Ю. Попович, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 933–948.
82. Присяжнюк С. І. Бойовий хортинг та проблема активного відпочинку спортсменів у різні вікові періоди / С. І. Присяжнюк, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 206–218.
83. Пустолякова Л. Бойовий хортинг у системі навчання фізичних вправ загального розвитку та спеціально-підготовчих вправ на заняттях з фізичного виховання у закладах вищої освіти / Л. Пустолякова, Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 187–195.
84. П'ятіков С. В. Методи організації тренування в бойовому хортингу у взаємопов'язаній діяльності тренера і учня / С. В. П'ятіков, Е. А. Єрмоєнко, М. Г. Вознюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 273–292.
85. Рибалко В. Б. Цілеспрямований вплив на фізичний і морально-емоційний розвиток людини тренувальними засобами бойового хортингу / В. Б. Рибалко, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 824–837.
86. Самоха Д. М. Механізми функціональної діяльності систем організму спортсменів бойового хортингу в процесі тренування / Д. М. Самоха, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 220–238.
87. Самоха І. М. Родинно-виховний вплив сімейного середовища на спортивні успіхи школяра в бойовому хортингу / І. М. Самоха, Е. А. Єрмоєнко, Р. В. Кіблицький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 109–124.
88. Семигал О. М. Користь людському організму від фізичних вправ бойового хортингу / О. М. Семигал, Е. А. Єрмоєнко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 787–804.
89. Сичов С. О. Бойовий хортинг та особливості оптимізації управління атлетичним тренуванням у процесі спортивної діяльності / С. О. Сичов, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 219–225.
90. Сікан В. Ю. Біолого-генетичні та психолого-соціальні резерви здоров'я спортсменів бойового хортингу / В. Ю. Сікан, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 770–786.
91. Сокол Є. М. Бойовий хортинг як ефективний засіб фізичної та психічної реабілітації людини / Є. М. Сокол, Е. А. Єрмоєнко, Р. В. Кіблицький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 580–597.
92. Степанюк А. В. Режими помірних фізичних навантажень для учнів з ослабленим здоров'ям у процесі гурткових занять з бойового хортингу / А. В. Степанюк, Е. А. Єрмоєнко, С. Р. Демчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 507–524.

93. Суліма І. В. Бойовий хортинг – національний вид спорту і школа підготовки українського воїна / І. В. Суліма, Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін, С. С. Полторацький // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – Вип. 11. – С. 71–82.
94. Терен А. А. Атестація на підвищення ступеня з бойового хортингу як тестування підготовленості спортсменів / А. А. Терен, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 897–912.
95. Федорченко Т. Бойовий хортинг як система морально-етичного виховання особистості / Т. Федорченко, Е. Єрмоєнко, І. Суліма, С. Полторацький // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 42–51.
96. Шевчук В. С. Вплив козацького військового звичаю на процес становлення і розвитку тренувальних методик системи бойового хортингу / В. С. Шевчук, Е. А. Єрмоєнко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 613–634.
97. Шевчук І. В. Фізичний стан як основа програмування оздоровчого тренування в бойовому хортингу / І. В. Шевчук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 327–342.
98. Шукалюк Ю. С. Фізична реабілітація осіб з інвалідністю та визначення толерантності до навантажень у процесі занять бойовим хортингом / Ю. С. Шукалюк, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Вехтєв // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2019. – С. 525–538.
99. Savchenko A. Combat horting – educational practice for young people / A. Savchenko, E. Yeromenko // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 88–95.

Yeromenko E. A.

University of the State Fiscal Service of Ukraine, Irpin, Ukraine

Study of methods of forcible detention of criminals by law enforcement officers according to the methods of training in combat horting

***Abstract.** This scientific article characterizes the features of studying the methods of forcible detention of criminals by law enforcement officers according to the methods of training in combat horting, considers the means of optimizing the functional training of students and cadets of higher education and law enforcement agencies, the importance of regular training and a healthy lifestyle. The publication provides theoretical and methodological data on training sessions, sports activities in combat horting, general development and training exercises, elements of basic techniques, tactical training, as well as guidelines for psychological training based on sports, cultural, health and combat traditions of the Ukrainian people. The list of the basic means of functional training of athletes of combat horting and introduction of a kind of sport in educational process of establishments of higher education of Ukraine is resulted. The article is addressed to specialists and amateurs, instructors in combat horting of law enforcement agencies, physical education teachers and physical education teachers, heads of sports sections of combat horting, coaches-teachers of higher education institutions, children's and youth sports schools, sports and health clubs, military and military - patriotic direction. The article provides the content of training in combat horting of students, cadets and law enforcement officers. The article is devoted to the study of areas and features of functional training of students, cadets of specialized institutions of higher education and law enforcement officers as subjects of preventive activities. The structure of staffing of preventive activities of law enforcement agencies of Ukraine and the place of functional training of employees in it is clarified; the content of functional training of law enforcement officers as subjects of preventive activity is characterized.*

***Key words:** forcible detention of criminals, combat horting, functional training, law enforcement agencies, cadets, law enforcement officers.*

Наукове видання

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

(українською та англійською мовами)

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямі теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців бойового хортингу у системі правоохоронних органів України.

14–15 листопада 2019 р., м. Ірпінь, Університет ДФС України

Колектив авторів
Друкується в авторській редакції

Упорядник: Е. А. Єрмоменко

Підписано до друку 25.11.2019 р.
Формат 84x108/16
Умов. друк. арк. 171,68

Папір офсетний
Друк офсетний
Гарнітура Times

Зам. № 0231
Наклад 50 пр.

Підготовлено до друку Видавничо-поліграфічним центром Університету ДФС України.
08205, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції (серія ДК № 5104 від 20.05.2016 р.)

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ, ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ПРАЦІВНИКІВ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**